

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.006.01.2023

Pani
Aneta Lechowicz
Naczelnik
Podkarpackiego Urzędu Celno-Skarbowego

ul. Sielecka 9
37-700 Przemyśl

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/506 - Działania organów państwa w zakresie importu i obrotu zboża i rzepaku z Ukrainy

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Podkarpacki Urząd Celno-Skarbowy w Przemyślu (ul. Sielecka 9, 37-700 Przemyśl dalej Urząd lub PUCS).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Aneta Lechowicz, Naczelnik Podkarpackiego Urzędu Celno-Skarbowego w Przemyślu, od 13 stycznia 2021 roku (dalej Naczelnik). (akta kontroli: tom I str. 4)
Zakres przedmiotowy kontroli	Działania urzędu celno-skarbowego w zakresie importu i obrotu zboża i rzepaku z Ukrainy.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2023 do dnia zakończenia kontroli, z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Dariusz Herda, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/127/2023 z 30 maja 2023 r. (akta kontroli: tom I str. 3)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623 (dalej: ustawa o NIK).

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą Naczelnik PUCS realizował zadania w zakresie importu zboża i rzepaku z terytorium Ukrainy zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami i wytycznymi Departamentu Ceł Ministerstwa Finansów.

Działania te nie wyłączały jednak możliwości potencjalnego wykorzystania importowanych towarów do innych celów, niż określone w zgłoszeniu celnym. Ocena ta dotyczy w szczególności deklarowanego przez importerów tzw. technicznego lub przemysłowego przeznaczenia zboża i rzepaku sprowadzanego z Ukrainy. Skutkowało to także pominięciem weryfikacji jakości tych towarów, która winna zostać przeprowadzona przez inspekcję graniczną, właściwą dla rodzaju i faktycznego przeznaczenia produktów sprowadzanych na obszar Unii Europejskiej.

W latach 2022-2023 (I półrocze) z terytorium Ukrainy przez funkcjonujące w strukturze PUCS przejścia graniczne sprowadzono do Polski 482 075,3 t zboża oraz 120 958,5 t rzepaku. W ramach właściwości Urzędu przywóz towaru odbywał się przez graniczne Oddziały Celne w Korczowej, Medyce (drogowe przejścia graniczne) oraz Przemysłu – Mościskach (kolejowe przejście graniczne). Obsada kadrowa oraz wyposażenie tych Oddziałów w sprzęt do kontroli granicznej oraz łącza telekomunikacyjne nie stanowiły przeszkody w realizacji zadań związanych z importem ww. towarów z Ukrainy.

Odpowiednio: 34 273,8 ton zboża (tj. 7,1% całego importu zbóż z Ukrainy) oraz 39 739,5 ton rzepaku (tj. 6,6% całego importu rzepaku z Ukrainy) sprowadzono do Polski z przeznaczeniem na cele techniczne. Zadeklarowanie takiego przeznaczenia skutkowało odstąpieniem przez właściwą Inspekcję od przeprowadzenia granicznej kontroli tego towaru. Inspekcje: Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Weterynaryjna, Sanitarna oraz Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych poinformowały, że towary przeznaczone na cele techniczne nie podlegały ich kontroli na podstawie przepisów regulujących przeprowadzanie granicznych kontroli towaru przez te Inspekcje.

Posiadając własne analizy oraz zewnętrzne informacje o istniejącym ryzyku zmiany przeznaczenia towaru w stosunku do zadeklarowanego w zgłoszeniu celnym, PUCS, w sytuacji braku fiskalnych przesłanek, nie podejmował kontroli celno-skarbowych w stosunku do podmiotów dokonujących importu zboża i rzepaku na cele techniczne. Urząd rzetelnie weryfikował dokumenty składane w ramach procedur służących do nadzoru nad importem zbóż i rzepaku wprowadzanych na jednolity rynek rolny UE. Spośród analizowanych w kontroli przypadków zgłoszeń celnych w procedurze dopuszczenia do obrotu tylko w jednym przypadku nie dopełniono obowiązku uprzedniego poddania kukurydzy sprowadzanej na cele paszowe kontroli urzędowej przez właściwego granicznego lekarza weterynarii.

W okresie od 21 kwietnia 2023 r. do 30 czerwca 2023 r. tj. w okresie obowiązywania zakazu importu wybranych towarów z terytorium Ukrainy, monitorowano tranzyt tych towarów przez terytorium Polski, z wykorzystaniem zamknięć urzędowych w formie elektronicznych plomb oraz konwojowania towarów. Wobec braku uregulowań prawnych precyzujących jakie koszty składają się na koszty konwoju realizowane zasobami Służby Celno-Skarbowej, Naczelnik PUCS, w żadnym z postępowań o zarządzeniu konwoju, nie nałożył na strony tego postępowania obowiązku pokrycia

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

kosztów konwoju, do czego strony były zobowiązane na podstawie art. 67 ust. 3 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej³.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu faktycznego

1. Krajowa Administracja Skarbowa (dalej KAS), realizuje m.in. zadania związane z prowadzeniem polityki celnej wynikającej z członkostwa w unii celnej Unii Europejskiej (dalej UE), obejmowanie towarów procedurami celnymi i regulowanie sytuacji towarów związanych z przywozem i wywozem towarów oraz wykonywanie zadań wynikających z zakazów i ograniczeń w obrocie towarowym z zagranicą ustanowionych w szczególności ze względu na ochronę życia i zdrowia ludzi i zwierząt, roślin, środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa publicznego⁴.

Zadania naczelnika urzędu celno-skarbowego (organu KAS) określone zostały w art. 33 ustawy o KAS. Należy do nich m.in.:

- wykonywanie kontroli celno-skarbowej (z wyłączeniem kontroli, o której mowa w dziale IIB Ordynacji podatkowej oraz art. 54 ust. 2 pkt 9 ustawy o KAS);
- ustalanie i określanie podatków, opłat i niepodatkowych należności budżetowych oraz innych należności na podstawie odrębnych przepisów;
- obejmowanie towarów procedurami celnymi oraz wykonywanie innych czynności przewidzianych przepisami prawa celnego;
- wymiar należności celnych i podatkowych oraz innych opłat, związanych z przywozem i wywozem towarów;
- prowadzenie działalności analitycznej, prognostycznej i badawczej oraz analizy ryzyka dotyczącej zjawisk występujących w obszarze jego właściwości.

Terytorialny zasięg działania Naczelnika PUCS obejmuje województwo podkarpackie. W strukturze PUCS funkcjonują trzy delegatury (Przemyśl, Rzeszów i Krosno), którym przyporządkowano łącznie 14 oddziałów celnych, w tym sześć oddziałów stanowią przejścia graniczne (jedno to Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka, a pięć pozostałych to przejścia graniczne z Ukrainą)⁵.

Dla dokonywania granicznej kontroli sanitarnej wyznaczone zostały trzy przejścia graniczne⁶, tj.:

- a) Korczowa - Krakowiec (drogowe),
- b) Medyka - Szeginie (drogowe) oraz
- c) Przemyśl - Mościska (kolejowe).

Dla przeprowadzania kontroli urzędowej pasz i pasz leczniczych wyznaczone zostały dwa przejścia graniczne⁷, tj.:

- a) Korczowa - Krakowiec (drogowe) oraz
- b) Przemyśl - Mościska (kolejowe).

³ Tekst jednolity Dz.U. z 2023 r., poz. 615 ze zm., dalej ustawa o KAS.

⁴ Art. 2 ustawy o KAS.

⁵ Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 5 lutego 2019 r. w sprawie organizacji Krajowej Informacji Skarbowej, izby administracji skarbowej, urzędu skarbowego, urzędu celno-skarbowego i Krajowej Szkoły Skarbowości oraz nadania im statutów (j.t. Dz.Urz. MFFiPR z 2020 r., poz. 16).

⁶ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2007 r. w sprawie wykazu przejść granicznych właściwych dla przeprowadzania granicznej kontroli sanitarnej (j.t. Dz.U. z 2023 r., poz. 507).

⁷ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 sierpnia 2022 r. w sprawie wykazu przejść granicznych, na których może być dokonywana kontrola urzędowa pasz i pasz leczniczych (Dz.U. z 2022 r., poz. 1677)

Na tych przejściach granicznych wyznaczone zostały także punkty kontroli granicznej (PKG), w których przeprowadzana jest graniczna kontrola fitosanitarna roślin, produktów roślinnych i przedmiotów wprowadzanych na terytorium Polski.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym PUCS nadanym przez Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w Rzeszowie z 31 stycznia 2023 r. wyznaczone zostały dwa Centra Urzędowego Dokonywania Odpraw tj. w OC w Rzeszowie (tzw. CUDO) i w OC Kolejowym Przemysł-Medyka (tzw. CUDO Graniczne). CUDO Graniczne obsługiwało zgłoszenia celne dotyczące towarów przedstawionych w oddziałach celnych granicznych oraz podległych im miejscach wyznaczonych i uznanych⁸. Takie rozwiązania funkcjonowały także w myśl wcześniejszych regulaminów organizacyjnych PUCS.

W okresie objętym kontrolą nie obowiązywały cła na pszenicę, rzepak, słonecznik i kukurydzę, a od 2022 r. także kontyngenty ilościowe i VAT na te produkty.

Urząd przekazał do analizy bazy danych obejmujące zgłoszenia dotyczące importowanego z Ukrainy zboża i rzepaku w procedurze dopuszczenia do obrotu oraz w procedurze tranzytu⁹.

W procedurze dopuszczenia do obrotu w 2022 r. wprowadzono do Polski z Ukrainy 312 601,8 ton zboża o szacunkowej wartości 356 969,3 tys. zł). W I półroczu 2023 r. było to 169 473,4 ton o wartości 172 633,8 tys. zł. Łącznie w badanym okresie sprowadzono 482 075,3 ton zbóż o wartości 529 603,1 tys. zł.

Import zboża wg deklarowanego przeznaczenia w 2022 r. i w I półroczu 2023 r. wyniósł odpowiednio (w nawiasach % importu ogółem w danym okresie):

- cele paszowe: 233 655,9 ton (74,7%) o wartości 262 888,7 tys. zł oraz 152 751,3 ton (90,1%) o wartości 152 420,6 tys. zł;
- cele spożywcze: 44 444,5 t (14,2%) o wartości 54 899,7 tys. zł oraz 16 471,1 t (9,7%) o wartości 18 541,3 tys. zł;
- cele techniczne¹⁰: 34 207,9 t (10,9%) o wartości 36 688,6 tys. zł oraz 65,9 t (0,03%) o wartości 57,9 tys. zł;
- cele siewne: 293,5 t (0,1%) o wartości 2492,4 tys. zł oraz 185,1 t (0,1%) o wartości 1613,9 tys. zł.

Średnia cena jednej tony zbóż importowanych w 2022 i półroczu 2023 roku, w poszczególnych ich rodzajach wynosiła odpowiednio:

⁸ <https://www.podkarpackie.kas.gov.pl/podkarpacki-urzed-celno-skarbowy-w-przemyslu/organizacja/regulamin-organizacyjny>

⁹ Dane pozyskano z bazy zgłoszeń celnych (System Analizy Zgłoszeń Celnych Alina4) dokonane w okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 maja 2023 r. W procedurze dopuszczenia do obrotu dane filtrowano wg. kodu towaru Wspólnej Taryfy Celnej CN tj. z działu 10 Zboża oraz z działu 12 poddział 1205 Nasiona rzepaku i rzepiku nawet łamane. Analizowana baza obejmowała 10.535 zgłoszeń.

W procedurze tranzytu (T1 i TIR) dane filtrowane były po fragmentcie nazwy towaru ze względu na brak obowiązku wprowadzania kodu CN w systemie zgłoszeniowym w całym okresie objętym kontrolą. Pismem z 13 lipca 2022 r. Departament Cel Ministerstwa Finansów wprowadził od 18 lipca 2022 r. obowiązek podawania w zgłoszeniach tranzytowych kodów HS (6 znaków) oraz masy brutto i netto dla wskazanych towarów sprowadzanych z Ukrainy, w tym dla zbóż i rzepaku. Analizowana baza obejmowała 10.229 zgłoszeń (MRN).

¹⁰ Wskazywane w wystąpieniu przeznaczenie towarów na cele techniczne/przemysłowe nie wynika z odrębnych kodów Taryfy Celnej, a z oświadczenia importera składanego odrębnie do zgłoszenia celnego lub z pola opisu towaru zamieszczanego w tym zgłoszeniu. Towary takie były obejmowane różnymi kodami np. pszenicę deklarowaną jako techniczną klasyfikowano w kodach 10011900, 10019190, 10019900. Przeglądarka taryfowa ISZTAR znajduje się na stronie https://ext-isztar4.mf.gov.pl/taryfa_celna/home?lang=PL&date=20230825

- pszenica i meslin (kod 1001) - 1122,4 zł i 1006,6 zł,
- żyto (kod 1002) - 1038,7 zł (w 2023 r. nie importowano),
- jęczmień (kod 1003) - 1124,7 zł i 1119,2 zł,
- kukurydza (kod 1005) - 1209,2 zł i 1145,7 zł,
- ziarno sorgo (kod 1007) - 1341,1 zł i 1350,4 zł,
- gryka, proso i ziarno mozgi kanaryjskiej; pozostałe zboża (kod 1008) - 1704,9 zł i 1882,2 zł.

Cena jednej tony zbóż w procedurze dopuszczenia do obrotu, w roku 2022 i połowie 2023 roku była następująca:

a) dla pszenicy

- na cele paszowe – od 485 zł do 1 440,9 zł i od 235,4 zł do 1 349,5 zł,
- na cele spożywcze – od 811 zł do 2 913,3 zł i od 804,2 zł do 1 432,3 zł,
- na cele techniczne – od 533 zł do 1 409,2 zł (w 2013 r. nie importowano),
- na cele siewne - nie importowano;

b) dla kukurydzy:

- na cele paszowe – od 550 zł do 2 835,7 zł i od 596,1 zł do 5 235,2 zł,
- na cele siewne – od 413 zł do 9 593,1 zł
- na cele spożywcze – od 663 zł do 1 783,1 zł i od 705,2 zł do 1 459,8 zł,
- na cele techniczne – od 619 zł do 1 421 zł i od 872,1 zł do 881,6 zł.

Import rzepaku w 2022 r. i w I półroczu 2023 r. wyniósł odpowiednio: 109 080,8 t o wartości 294 668,2 tys. zł oraz 11 877,7 t o wartości 28 479,3 tys. zł, co łącznie stanowiło 120 958,5 t o wartości 323 147,5 tys. zł.

W podziale na poszczególne rodzaje przeznaczenia w 2022 r. i I połowie 2023 r. sprowadzono odpowiednio:

- na cele spożywcze: 61 643,5 t (56,5%) o wartości 169 591,5 tys. zł oraz 7273 t (61,2%) o wartości 17 873,9 tys. zł;
- na cele techniczne: 39 036,1 t (35,8%) o wartości 102 748,3 tys. zł oraz 703,4 t (5,9%) o wartości 1 348,5 tys. zł;
- na cele paszowe: 3 464,3 t (3,2%) o wartości 9009,2 tys. zł oraz 3901,3 t (32,8%) o wartości 9256,9 tys. zł;
- oraz na cele siewne 4937 t (4,5%) o wartości 13 319,2 tys. zł, w 2023 r. nie dokonywano importu rzepaku przeznaczonego na siew.

Średnia cena dla tony nasion rzepaku lub rzepiku, w tym łamanych (kod 1205) wynosiła w 2022 roku 2675,2 zł i w 2023 - 2396,1 zł.

Cena tony rzepaku w procedurze dopuszczenia do obrotu, w roku 2022 i połowie 2023 roku wynosiła:

- na cele paszowe – od 821 zł do 3 768,8 zł i od 1 847,9 zł do 2 641,4 zł,
- na cele siewne – od 2348 zł do 3 722,3 zł (w 2023 nie importowano),
- na cele spożywcze – od 1309 zł do 4 234,1 zł i od 1 918,6 zł do 2 896,1 zł,
- na cele techniczne – od 1347 zł do 3 100 zł i od 1 400 zł do 2 317,1 zł.

Procedurą tranzytu z Ukrainy w 2022 r. objęto 280 771 t zbóż¹¹, natomiast w I półroczu 2023 r. 182 377,7 t. Według poszczególnych rodzajów przeznaczenia w 2022 i w I półroczu 2023 r. :

- na cele paszowe: 164 057,9 t (58,4%) i 44 062,34 t (33,89%);
- na cele spożywcze: 99 211,4 t (35,3%) i 72 645,8 t (39,8%);
- na cele techniczne: 15 759,7 t (5,6%) i 2 204,0 t (1,2%);
- na cele siewne: 1 742,0 t (0,6%) i 662,4 t (0,4%).

Tranzyt rzepaku z Ukrainy w 2022 i w I półroczu 2023 r. wyniósł odpowiednio: 71 542,1 t oraz 18 815,6 t, z czego wg poszczególnych rodzajów przeznaczenia w 2022 i I półroczu 2023 r.:

- na cele spożywcze: 29 594,3 t (41,4%) i 13 272,0 t (70,5%);
- na cele techniczne: 31 852,7 t (44,5%) i 5 207,8 t (27,7%);
- na cele paszowe: 2 605,6 t (3,6%) i 268,3 t (1,4%);
- na cele siewne: 7 489,4 t (10,5%) i 67,4 t (0,4%).

(akta kontroli: tom I str. 5-21,409-411)

Szczegółowej analizie poddano losowo wybraną próbę 58 zgłoszeń celnych w procedurze dopuszczenia do obrotu oraz 50 zgłoszeń w procedurze tranzytu.

Zgłoszenia w procedurze dopuszczenia do obrotu obejmowały łącznie 36 938,9 ton, w tym 27 854,2 t zbóż i 9 084,7 t rzepaku.

Ze względu na wynikające z opisu towaru przeznaczenie:

- w 15 zgłoszeniach o łącznej wadze 16 120,7 t deklarowano cel paszowy,
- w 24 zgłoszeniach o łącznej wadze 18 400,3 t deklarowano cel spożywczy,
- w jednym zgłoszeniu o wadze 97,3 t deklarowano cel siewny,
- w 18 zgłoszeniach o wadze 2 320,5 t deklarowano cel techniczny.

Analiza wykazała, że 14 zgłoszeń deklarowanych na cele paszowe objęto graniczną kontrolą pasz wprowadzanych na obszar celny Unii Europejskiej przez granicznego lekarza weterynarii (IW).

W jednym przypadku (zgłoszenie ZCP22PL402010I0714157 z 16 sierpnia 2022 r. obejmujące 22 t kukurydzy na cele paszowe) kontroli takiej nie przeprowadzono.

W przypadku zgłoszenia celnego zawierającego materiał siewny kontrolę przeprowadził Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa (IORiN).

W przypadku zgłoszeń importu zbóż i rzepaku na cele spożywcze wszystkie zgłoszenia zostały objęte kontrolą graniczną, w tym 21 kontroli przeprowadzonych zostało przez Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS) oraz 15 kontroli przez graniczny inspektorat sanitarny (IS). W 11 przypadkach kontrolę transportu przeprowadziły obie te inspekcje. Wynikało to z regulacji prawnych dotyczących zakresu działania tych służb¹².

W przypadku zgłoszeń z deklarowanym przeznaczeniem technicznym towarów (w tym 211,4 t zbóż i 2 109 t rzepaku) nie przeprowadzano żadnych kontroli i inspekcji

¹¹ W procedurze tranzytu - według podawanej w zgłoszeniach masy brutto towaru, ponieważ masy netto towaru nie podawano w każdym przypadku (nie było takiego wymogu).

¹² Vide rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2013 r. w sprawie wykazu artykułów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy oraz ich minimalnych ilości podlegających kontroli jakości handlowej (j.t. Dz.U. z 2020 r., poz.1934 ze zm.) oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 grudnia 2011 r. w sprawie wykazu towarów, które podlegają granicznej kontroli sanitarnej (Dz.U. z 2011 r., nr 272, poz. 1612).

fitosanitarnych ponieważ służby te (IW, IS, IORIN, IJHARS) nie uznawały się za właściwe do przeprowadzenia kontroli granicznych zboża przywożonego na cele techniczne.

Przeprowadzane przez służby kontrole potwierdzane były protokołami oraz w zakresie kontroli GIS - wydanymi na ich podstawie świadectwami spełniania wymagań zdrowotnych. Przeprowadzone kontrole polegały głównie na sprawdzeniu dokumentów (atestów, certyfikatów, badań) przedkładanych przez importerów, co potwierdzono w 46 protokołach z przeprowadzonych czynności i we wszystkich 16 świadectwach sporządzonych na tej podstawie. Przeprowadzenie oględzin potwierdzono w 15 przypadkach natomiast na pobranie próbek towaru wskazano w jednym protokole kontroli i dwóch świadectwach.

Przedstawiona przez PUCS dokumentacja obejmowała m.in. takie dokumenty jak faktury, faktury za przewóz, certyfikaty, oświadczenia, listy i świadectwa przewozowe. Kontrole przeprowadzane były niezwłocznie i nie później niż 5 dni od zgłoszenia towaru.

W procedurze tranzytu protokoły kontroli lub świadectwa spełniania wymagań zdrowotnych lub jakościowych stwierdzono w 14 przypadkach zgłoszeń, w tym 9 przypadków kontrolowanych było przez IW, jeden przypadek przez IORiN oraz cztery przez IS.

Kontrole obejmowały dołączone do zgłoszeń dokumenty (we wszystkich przypadkach) oraz oględziny towaru (5), w żadnym przypadku nie przeprowadzono jednak badań laboratoryjnych.

(akta kontroli: tom II str. 1-378, tom III str. 1-383, tom IV str. 1-471, tom V str. 1-460, tom VI str. 1-474, tom VII str. 1-416)

W latach 2022-2023 (I półrocze), funkcjonariusze PUCS nie przeprowadzali kontroli w trakcie przemieszczania odprawionych na terenie Polski towarów pod kątem ryzyka zmiany przeznaczenia importowanego zboża i rzepaku.

W trakcie realizacji procedur odpraw ostatecznych (CUDO) oraz tranzytów rozpoczynanych w oddziałach celnych (OC wwozu) funkcjonujących we właściwości Urzędu przeprowadzono m.in.:

- w 357 kontroli i rewizji zbóż i 102 kontrole i rewizje rzepaku (pod kątem m.in. prawidłowości dokumentacji, tożsamości towaru i prób przemytu) w procedurze DDO;
- 1048 kontroli i sprawdzeń transportów w procedurze tranzytu.

(akta kontroli: tom I str.: 5-20, 124-146)

2. Zatrudnienie w PUCS według stanu na 1 stycznia 2022 r. i 30 czerwca 2023 r. wynosiło odpowiednio:

- funkcjonariusze SCS – 1057 i 1183 osoby (łącznie z Naczelnikiem i Zastępcami Naczelnika),
- pracownicy korpusu Służby Cywilnej – 258 osób,
- obsługa – 21 osób.

Zatrudnienie we właściwych przedmiotowo oddziałach celnych granicznych w tym okresie wynosiło odpowiednio: Korczowa 184 i 214 osób, Medyka 198 i 226 osób, Kolejowe Przemysł-Medyka 49 i 62 osoby.

Naczelnik PUCS wyjaśniła, że zapewnienie sprawnej i skutecznej realizacji zadań kontrolnych, w tym związanych z kontrolą zbóż i rzepaku wprowadzanych na rynek UE wymagało kompleksowych działań zarządczych oraz właściwej koordynacji również w obszarze obsady kadrowej, przy konieczności zapewnienia ciągłości

działania wszystkich komórek organizacyjnych PUCS w Przemysłu. Niezbędne było elastyczne dostosowywanie obsady kadrowej do występujących potrzeb, natężenia ruchu oraz utrzymania założonego reżimu kontroli dla celów sprawowania dozoru w obszarze tożsamości towaru realizowanego również w formie plombowania i konwojowania przesyłek zbóż w procedurze tranzytu. Podejmowanie działań zarządczych w obszarze obsady kadrowej podyktowane było także koniecznością zaangażowania funkcjonariuszy w zakresie wyznaczania tras przejazdu w związku ze stosowaniem plomb elektronicznych dla przesyłek zbóż w tranzycie. Powyższe wymagało zapewnienia wsparcia oddziałów celnych granicznych funkcjonariuszami z komórek realizacji dla celów zapewnienia warunków prowadzenia sprawnych działań w obszarze zleconych środków bezpieczeństwa przesyłek.

W okresie wdrożenia zakazów i ograniczeń w transporcie zbóż i produktów pochodzenia rolnego z UA zwiększono obsadę na kluczowych stanowiskach, dokonano wzmocnienia obszaru funkcjonariuszami z komórek kontroli celno-skarbowej rynku, ustalono dyżury, zapewniono zwiększoną obsadę służby dyżurnej koordynującej działania w terenie. Ponadto, na stanowiska odpraw towarowych kierowano doświadczonych funkcjonariuszy, zintensyfikowano szkolenia w celu możliwości przeniesienia funkcjonariuszy na stanowiska w obszarze ruchu towarowego, wnioskowano o skrócenie służby przygotowawczej, przesuвано funkcjonariuszy z administracji oddziałów celnych do służby zmianowej.

Powyższe działania miały na celu zapewnienie prawidłowej i sprawnej realizacji zadań związanych z importem zbóż i rzepaku z Ukrainy na poszczególnych przejściach granicznych. W szczególności działania te dotyczyły, z uwagi na specyfikę komórki organizacyjnej, Oddziału Celnego w Korczowej (na terenie oddziału siedzibę posiadają wszystkie inspekcje graniczne).

Dażąc do usprawnienia odpraw ciężarowych środków transportu i skrócenia czasu oczekiwania na przekroczenie granicy 20 czerwca 2022 roku na przejściu granicznym w Korczowej uruchomiono terminal autostradowy do odpraw ruchu osobowego (kierunek wjazdowy do RP) wyłączając tę kategorię ruchu z dotychczasowej lokalizacji w przejściu granicznym. Tym samym do obsługi ruchu pojazdów ciężarowych wjeżdżających do Polski wykorzystana została cała przestrzeń dotychczasowego kierunku wjazdowego (dwukrotnie zwiększono liczbę pasów przeznaczonych do odpraw samochodów ciężarowych wjeżdżających do Polski).

Od 9 września 2022 r. w drogowym przejściu granicznym (dpg) w Korczowej na kierunku przywozowym wprowadzono w porozumieniu ze stroną UA rozwiązanie organizacyjne polegające na wyznaczeniu po obu stronach przejścia granicznego ciągu ruchu do obsługi pustych środków transportu.

Dodatkowo, mając na uwadze utrzymujące się natężenie ruchu pojazdów oraz konieczność zapewnienia należytej płynności odpraw, w celu usystematyzowania przemieszczania pojazdów ciężarowych, na terenie dpq w Korczowej wyodrębniono strefy ruchu dla pustych środków przewozowych/pojazdów przewożących towary podlegające kontroli inspekcji oraz przewożących towary, które nie podlegają kontroli inspekcji.

Z kolei, w celu utrzymania należytej przepustowości dpq dla pojazdów ciężarowych, w związku z nagromadzeniem dużej liczby pojazdów oczekujących do kontroli poszczególnych inspekcji w następstwie zmienionych reżimów kontrolnych przez inspekcje, od 2 czerwca 2023 roku wdrożono pilotażową segregację pojazdów oczekujących na wjazd na teren dpq w Korczowej, tj. po stronie UA pojazdy ciężarowe

kolejkowane są w dwóch pasach (1 - dla pojazdów przewożących towary podlegające kontroli inspekcji, 2 - dla pojazdów przewożących towary, które nie podlegają kontroli inspekcji oraz PSP).

W celu zapewnienia prawidłowej i sprawnej realizacji zadań z kontrolowanego zakresu w Oddziale Celnym w Medyce podejmowano działania polegające między innymi na:

- likwidacji budynku Microsearch SG usytuowanego w obrębie wagi wjazdowej, co pozwoliło na wygospodarowanie dodatkowego pasa ruchu do odpraw pojazdów ciężarowych (inwestycja zakończona 24 marca 2023 r.),
- wyodrębnieniu pasa umożliwiającego płynny przejazd pojazdów pustych/ładownych nieskierowanych do kontroli RTG,
- wnioskowaniu o tworzenie na terenie przejścia granicznego w Medyce siedziby dla dodatkowych placówek agencyjnych, co pozwoli na optymalne wykorzystanie infrastruktury dpg w Medyce, zwiększenie liczby obsługiwanych podmiotów oraz pojazdów w ruchu towarowym.

Od 1 września 2022 r. realizowany jest pilotaż w zakresie pojazdów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej do 7,5 t, które poza wyjątkami (pojazdy przewożące towar podlegający kontroli innej niż graniczna i celna oraz pomoc humanitarną) odprawiane są we właściwości tutejszego Urzędu wyłącznie w dpg w Budomierzu oraz Krościenku.

Z dniem 13 lutego 2023 r. uruchomione zostało tymczasowe przejście graniczne w Malhovicach przeznaczone wyłącznie do oprav pustych środków przewozowych, co w znacznej mierze spowodowało przekierowanie tych pojazdów z innych przejść granicznych.

(akta kontroli: I tom str. 5-20, 38-40)

We wszystkich kontrolowanych jednostkach organizacyjnych PUCS wykorzystywany jest sprzęt informatyczny i telekomunikacyjny spełniający wymogi polityki bezpieczeństwa o standardzie i przepustowości wymaganych do funkcjonowania systemów informatycznych i narzędzi telekomunikacyjnych wykorzystywanych w toku prowadzonych kontroli celno-skarbowych.

Użytkowany sprzęt i łącza telekomunikacyjne dostarczane i serwisowane są przez Centrum Informatyczne Resortu Finansów (CIRF).

Systemy dedykowane do obsługi zgłoszeń celnych to:

- NCTS2 - obsługa zgłoszeń celnych w procedurze tranzytu,
- AIS - obsługa zgłoszeń celnych w procedurze importu,
- PKWD Single Window - platforma koordynacji i wymiany danych z inspekcjami,
- Cyfrowa Granica system (wspomagający) wymiany danych oraz automatycznej identyfikacji pojazdów i sterownia ruchem.
- zintegrowany system Taryfy Celnej ISZTAR 4.

Głównym narzędziem informatycznym wykorzystywanym przez PUCS w Przemysłu do analizy odpraw zbóż i rzepaku jest w szczególności System Analizy Zgłoszeń Celnych ALINA 4, Informacyjny System Zintegrowanej Taryfy Celnej ISZTAR 4 oraz Zintegrowany System Zarządzania Ryzykiem ZISAR PLUS.

Wykorzystywany w toku kontroli celno-skarbowej, zarówno w ruchu kolejowym jak i drogowym, sprzęt do kontroli odpowiada wymogom wynikającym z dokumentu Standardy wyposażenia jednostek organizacyjnych Krajowej Administracji Skarbowej

w sprzęt i pojazdy do kontroli i obejmuje między innymi wielkogabarytowe i przenośne urządzenia RTG, wideoendoskopy, kamery inspekcyjne, zespoły kynologiczne, podstawowy sprzęt do kontroli fizycznej typu szpikulce do rewizji itp.

Z danych dotyczących wyposażenia Oddziału Celnego w Korczowej wynika, że dysponuje on łącznie 142 jednostkami inwentarza (w tym pięcioma psami służbowymi). Wyposażenie techniczne obejmuje m.in. (w nawiasach liczba jednostek sprzętu wykorzystywanych na przejściu granicznym):

- detektory przemytu (4),
- RTG do prześwietlania: bagażu (2), palet (1), środków transportu (1), przenośne (1),
- sprzęt do kontroli pozostały (121), w tym wagi analityczne (3), wagi pomostowe (8);
- urządzenia wziernikowe (1).

(akta kontroli: tom I str.: 5-20, 22-37)

3. W związku ze zwiększonym importem zboża i rzepaku z Ukrainy nie zostało zidentyfikowane ryzyko związane z realizacją zadań przez PUCS, dotyczące wyposażenia w tym z przepustowością łącza internetowego, brakiem odpowiednich do analizy narzędzi lub niewystarczającym zasobem kadrowym do obsługi odpraw celnych. Braki kadrowe występujące w wyniku fluktuacji kadr związanej z odejściami na emerytury lub przenosinami do innych jednostek uzupełniane były w drodze naborów zewnętrznych oraz zintensyfikowano szkolenia dodatkowej kadry w tym zakresie.

Na podejmowane czynności w zakresie odpraw zbóż miały wpływ m.in. następujące uregulowania:

- pismo nr BNFiWM.4310.39.2022.5 z dnia 23 marca 2022 r. Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa, związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie, wprowadzono odstępnie od wykonywania kontroli monitoringowych zbóż importowanych z Ukrainy;

- pismo Departamentu Ceł MF znak DC5.8870.508.2022 z 27 maja 2022 r. informujące, iż Główny Lekarz Weterynarii pismem znak BG.700.98.2022.1 z dnia 27 maja 2022 roku poinformował, iż od dnia 31 maja 2022 r. aż do odwołania zaczyna obowiązywać procedura wprowadzona przez GLW dotycząca czasowego wstrzymania granicznej kontroli weterynaryjnej pasz niezawierających tkanek pochodzenia zwierzęcego będących w tranzycie z Ukrainy do krajów trzecich;

- pismo Ministerstwa Finansów Departament Ceł znak: DC8.8801.7.2022 z dnia 13 lipca 2022r. dotyczące obowiązkowego obowiązkowego podawania kodów HS oraz masy brutto i netto w zgłoszeniach tranzytowych w NCTS2 dla zbóż transportowanych z Ukrainy;

- pismo Ministerstwa Finansów Departament Ceł znak: DC 8870.962.2022 z dnia 19 października 2022 r. informujące, iż zgodnie z pismem znak: BG700.193.2022 z dnia 14 października 2022 r. Główny Lekarz Weterynarii wprowadził zmianę na trzech przejściach granicznych: Hrebenne-Rawa Ruska, Dorohusk-Jagodzin i Korczowa-Krakowiec, procedur kontroli urzędowych towarów wprowadzanych przez drogowe przejścia graniczne na teren UE z Ukrainy tj. pasz i pasz leczniczych niezawierających tkanek zwierzęcych i niewymienionych w rozporządzeniu (UE) wykonawczym Komisji (UE) 2019/1793 z dnia 22 października 2019 r.

Zmiana procedury polegać miała na kierowaniu przez funkcjonariusza Służby Celno-Skarbowej (SCS), w module Konsultacja systemu PKWD Single Window, wszystkich przesyłek pasz niezawierających tkanek pochodzenia zwierzęcego (NTPZ) do

granicznego lekarza weterynarii. Graniczny lekarz weterynarii miał dokonać typowania przesyłek do kontroli oraz dokonać ewentualnego zwolnienia przesyłek pasz z obowiązku 28/29 przeprowadzenia kontroli urzędowych;

– pismo Departamentu Ceł MF DC5.8870.1190.2022 z 3 grudnia 2022 roku dotyczące kontroli zbóż i nasion oleistych z przeznaczeniem na cele techniczne, we wskazanych enumeratywnie kodach taryfy celnej (wymieniono 27 kodów taryfy celnej, w tym 11 dla pszenicy, po dwa dla żyta, owsa i pszenżyta, cztery dla jęczmienia, sześć dla kukurydzy).

Zgodnie z tymi wytycznymi ww. towary w każdym przypadku powinny być kierowane do Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa obecnych na przejściach granicznych. Polecono aby żadna przesyłka zbóż z deklarowanym przeznaczeniem na cele techniczne o wskazanych kodach taryfy celnej nie może opuścić przejścia granicznego bez zajęcia stanowiska przez właściwe Inspekcje.

– pismo Ministerstwa Finansów Departament Ceł znak: DC8.8822.3.2023 z dnia 31 stycznia 2023r. informujące, iż wprowadzony został obligatoryjny obowiązek deklarowania w zgłoszeniach celnych przeznaczenia zbóż (za pomocą specjalnych kodów innych niż w Taryfie Celnej), celem łatwej identyfikacji i właściwego typowania do kontroli na rynku.

W elektronicznym systemie dokonywania zgłoszeń celnych w przywozie – AIS/IMPORT, od 6 lutego 2023 r. wprowadzono krajowe kody informacji dodatkowych, które przedsiębiorcy pełniący w międzynarodowym łańcuchu dostaw rolę importerów, zgłaszających, są zobligowani deklarować w zgłoszeniu celnym przywozowym. W konsekwencji zgłaszający (importer) oprócz kodu CN właściwego dla danego gatunku zbóż, deklarować musi jedno ze wskazanych przeznaczeń wg. kodu krajowego.

– Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Technologii z 15 kwietnia 2023 r. w sprawie zakazu przywozu z Ukrainy produktów rolnych (Dz. U. z 2023 r., poz. 717),

– pismo Ministerstwa Finansów Departament Ceł znak: DC.8801.5.2023 z 5 maja 2023 r. zawierające wytyczne dotyczące obowiązku nakładania zamknięć urzędowych w formie plomby elektronicznej i plomby ołowianej na pojazdy z produktami rolnymi z Ukrainy przemieszczanymi w procedurze tranzytu.

– Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) 2023/903 z 2 maja 2023 r. wprowadzające środki zapobiegawcze dotyczące niektórych produktów pochodzących z Ukrainy.

– pismo Departamentu Nadzoru nad Kontrolami Ministerstwa Finansów znak sprawy: DNK9.8660.12.2023 z 4 maja 2023 r. dotyczące weryfikacji umów zawartych przed dniem 2 maja 2023 r.

– polecenie Naczelnika Podkarpackiego Urzędu Celno-Skarbowego w Przemysłu znak: 408000-408000-CGG.4341.11.2023.78 z dnia 11maja 2023r. w sprawie sposobu weryfikacji zgłoszeń celnych i przeprowadzania rewizji celnych w przypadku zgłoszenie do odprawy : pszenicy i mesalin kod towaru 1001), kukurydzy kod towaru 1005, nasion rzepaku lub rzepiku kod towaru 1205 i nasion słonecznika kod towaru 1206 (dotyczące umów zawieranych przed 2 maja 2023r.

Istotne dla podejmowania czynności w zakresie odpraw zbóż było pismo Departamentu Ceł MF znak DC5.8870.508.2022 z 27 maja 2022 r. informujące, iż Główny Lekarz Weterynarii pismem znak BG.700.98.2022.1 z dnia 27 maja 2022 r. poinformował, iż od dnia 31 maja 2022 r. aż do odwołania zaczyna obowiązywać procedura wprowadzona przez GLW dotycząca czasowego wstrzymania granicznej

kontroli weterynaryjnej pasz niezawierających tkanek pochodzenia zwierzęcego będących w tranzycie z Ukrainy do krajów trzecich.

Procedura ta umożliwiać miała przemieszczanie pasz, w tym materiałów paszowych także przez przejścia graniczne, na których nie jest przeprowadzana weterynaryjna kontrola graniczna, co przyczyniło się do zwiększenia przepustowości dla tej grupy towarowej.

(akta kontroli: tom I str. 5-20, 43-123, 267-331)

Problem importu zwiększonej ilości zbóż (w szczególności pszenicy) przeznaczonych na cele techniczne zauważony został na przełomie października i listopada 2022 roku, o czym 8 listopada 2022 roku Naczelnik Podkarpackiego Urzędu Celno-Skarbowego poinformował Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w Rzeszowie, wskazując jednocześnie na brak jednolitych procedur kontrolnych realizowanych przez inspekcje graniczne dla zbóż przeznaczonych na cele techniczne.

W odpowiedzi Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Rzeszowie pismem znak 1801-IGK.4340.53.2022.2 z dnia 17 listopada 2022 r. poinformował, że kwestia czynności kontrolnych podejmowanych przy odprawach zboża została zasygnalizowana przedstawicielowi Ministerstwa Finansów. Do czasu otrzymania wytycznych w przedmiotowym zakresie Dyrektor IAS w Rzeszowie wskazał, aby w przypadku uzasadnionej potrzeby skierować wniosek o konsultację do inspekcji sanitarnej.

Prawo żywnościowe oraz przepisy z zakresu zdrowia roślin nie definiują pojęcia tzw. „zboża technicznego”. Takie zboże, w przypadku wwiezienia na terytorium Polski, nie może zostać wykorzystane jako materiał siewny, jak i nie można go przeznaczać ani na cele paszowe, ani spożywcze. W związku ze zidentyfikowaniem procedury unikania granicznych kontroli przez importerów poprzez deklarowanie, że towar będzie przeznaczony na cele techniczne wprowadzono obowiązek kierowania do kontroli inspekcji granicznych celem zajęcia stanowiska – Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Weterynaryjnej oraz Państwowej Inspekcji Sanitarnej dla zbóż (pszenica, żyto, owies, jęczmień, kukurydza, pszenżyto; pismo Departamentu Ceł MF znak DC5.8870.1190.2022 z 3 grudnia 2022 roku dot. kontroli zbóż i nasion oleistych przeznaczonych na cele techniczne).

Z uwagi na zidentyfikowany wzrost importu zboża na cele techniczne, Naczelnik PUCS 28 listopada 2022 r., niezależnie od podjętych działań, polecił podległym funkcjonariuszom położenie szczególnego nacisku na poprawność wypełniania zgłoszeń celnych przez podmioty dokonujące zgłoszeń, a w przypadku zgłoszenia do odprawy pszenicy przeznaczonej na cele:

- paszowe – obligatoryjnie kierować towar do kontroli weterynaryjnej,
- w pozostałych przypadkach, do czasu otrzymania nowych wytycznych, jeżeli zgłoszonym towarem jest pszenica, której przeznaczenie jest inne niż na cele paszowe, niezależnie od opisu towaru – obligatoryjnie kierować przesyłkę do kontroli sanitarnej.

28 listopada 2022 r. Dział Graniczny Podkarpackiego Urzędu Celno-Skarbowego w Przemysłu sporządził wstępną analizę pod kątem odpraw towarów w postaci pszenicy w zakresie opisów zamieszczanych w zgłoszeniach celnych importowych określających przeznaczenie przesyłki (tj. odpowiednio: przeznaczenie na cele spożywcze, paszowe, techniczne). Przedmiotowa analiza wykazała zwiększoną

liczbę odpraw zbóż o przeznaczeniu na cele techniczne oraz różny sposób postępowania przy odprawach tego typu towarów ze strony inspekcji granicznych. Ponadto sporządzono tabelaryczne zestawienie obejmujące 14 podmiotów, które sprowadziły największą ilość zbóż na cele techniczne w okresie od 1 września do 21 listopada 2022 roku.

Ustalenia zostały uzupełnione analizami Działu Operacyjno-Rozpoznawczego PUCS z 9 i 22 grudnia 2022 r., które potwierdziły pierwotne wnioski oraz ujawniły powiązania pomiędzy podmiotami zajmującymi się importem zboża.

Naczelnik PUCS, mając na uwadze możliwość naruszenia przepisów ustawy o bezpieczeństwie żywności polegającej głównie na możliwości wykorzystania zaimportowanej pszenicy niezgodnie z deklarowanym przeznaczeniem, zwrócił się 9 grudnia 2022 r. do Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w Rzeszowie z wnioskiem o przekazanie przeprowadzonych analiz do Wojewody Podkarpackiego.

16 grudnia 2022 roku. pismem znak 1801-IGG.033.226.2022 Dyrektor IAS przesłał wyniki analizy odpraw pszenicy do Departamentu Cei Ministerstwa Finansów oraz do Wojewody Podkarpackiego. Przesłana została także analiza dotycząca możliwości występowania nieprawidłowości odnoszących się do zmiany przewożonych i deklarowanych na cele techniczne towarów w postaci pszenicy i kukurydzy na inne np. spożywcze czy paszowe cele. Wskazano także na to, że deklarowany cel techniczny zamieszczany jest tylko dla ominięcia kontroli inspekcji granicznych i unikania przez to kosztów z tym związanych.

(akta kontroli: tom I str. 345-406)

Podkarpacki Państwowy Wojewódzki Inspektorat Sanitarny w Rzeszowie 6 marca 2023 r. skierował do Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w Rzeszowie pismo, w którym poinformował, że na podstawie informacji z przeprowadzonych czynności sprawdzających Podkarpackiego Urzędu Celno-Skarbowego w Przemyślu z 28 listopada 2022 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna przeprowadziła kontrolę na terenie całego kraju, która nie wykazały, aby importowane z Ukrainy zboże przeznaczone do celów technicznych zostało wprowadzone do obrotu z przeznaczeniem na cele konsumpcyjne.

(akta kontroli: I tom str. 407-408)

4. Zakres kontroli/badań jakie powinno przejść zboże/nasiona oleiste zanim zostanie wykorzystane do celów żywnościowych lub na pasze wynika z unijnego i krajowego prawa żywnościowego i paszowego oraz zdrowia roślin.

Z punktu widzenia bezpieczeństwa żywności, pasz oraz zdrowia roślin funkcjonują trzy kategorie zbóż importowanych z państw trzecich.

Kontrolą ziarna zbóż z przeznaczeniem do siewu (materiał siewny) zajmuje się Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Celem kontroli realizowanej przez tę inspekcję jest sprawdzenie, czy wwóz ziarna zbóż z przeznaczeniem do siewu (materiału siewnego) na terytorium UE nie stanowi zagrożenia fitosanitarnego oraz czy spełnia ono wymogi przepisów UE w zakresie zdrowia roślin.

Zboża przeznaczone na cele paszowe importowane z państw trzecich podlegają urzędowej kontroli realizowanej przez organy Inspekcji Weterynaryjnej. Celem takiej kontroli jest sprawdzenie, czy przesyłki tego rodzaju zbóż spełniają wymagania z zakresu bezpieczeństwa pasz.

Urzędową kontrolę zbóż przeznaczonych na cele spożywcze sprawują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Taka kontrola ma na celu sprawdzenie, czy spełniają one wymagania z zakresu jakości zdrowotnej i mogą być przeznaczone na cele spożywcze. Badania pod kątem ewentualnej zawartości pestycydów, GMO, mykotoksyn, zgodnie z kompetencjami przeprowadza Inspekcja Sanitarna.

W przypadku zbóż przeznaczonych do celów konsumpcyjnych sprawowana była także kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych wykonywana przez Inspekcję Handlową Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS).

W zakresie współpracy z granicznymi inspekcjami Podkarpacki Urząd Celno-Skarbowy w Przemyślu działał w oparciu o porozumienia o współpracy zawarte między Krajową Administracją Skarbową, a szefami poszczególnych inspekcji kontrolującymi jakość zbóż.

W okresie objętym kontrolą obowiązywały ponadto:

- porozumienie Dyrektora Izby Skarbowej w Rzeszowie z Podkarpackim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa z 18 stycznia 2018 r. o współdziałaniu w celu zapewnienia efektywnego i skutecznego wykonywania zadań w zakresie egzekwowania ograniczeń dotyczących wprowadzanych bezpośrednio z państw trzecich na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej roślin, produktów roślinnych i przedmiotów oraz nadzoru nad przemieszczaniem i wprowadzaniem do obrotu środków ochrony roślin
- porozumienie Naczelnika Urzędu Celnego w Przemyślu z Państwowym Granicznym Inspektorem Sanitarnym w Przemyślu w sprawie współdziałania w zapewnieniu sprawnego i skutecznego wykonywania zadań określonych we wskazanych aktach prawnych (wymienionych).

W momencie zgłoszenia produktów rolnych do procedury dopuszczenia do obrotu wymagane jest przedstawienie do zgłoszenia ważnego świadectwa/dokumentu kontroli jakości przeprowadzonej przez właściwe inspekcje: Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcję Weterynaryjną czy Państwową Inspekcję Sanitarną, w zależności od przeznaczenia towaru.

Kierowanie przesyłek zbóż i rzepaku do kontroli uprawnionych organów właściwych służb i inspekcji granicznych odbywało się w oparciu o:

- wskazania Wspólnotowej Taryfy Celnej, która określa kody CN towarów podlegających kontroli właściwych inspekcji,
- akty normatywne i regulacje właściwych organów kontrolnych, ustalające wykazy towarów podlegających granicznej kontroli poszczególnych inspekcji,
- wytyczne z poziomu Ministerstwa Finansów, które w okresie sprawozdawczym były sukcesywnie przekazywane celem służbowego wykorzystania i stosowania.

Na importerze towaru ciąży obowiązek zgłoszenia transportu do odpowiedniej inspekcji (IORIN, IW, IS, IJHARS) celem poddania urzędowej kontroli. Organy celne dysponują narzędziem informatycznym „Platforma Koordynacji i Wymiany Danych Single Window (PKWDSINGLE WINDOW)¹³, która pozwala skierować informację do właściwych inspekcji m.in. w sytuacjach wątpliwości organu celnego, czy dany towar

¹³ Pole „Wniosek o konsultację”.

podlega granicznej kontroli przez określoną inspekcję. O ewentualnym skierowaniu przesyłki zawierającej zboże/rzepak z przeznaczeniem na cele techniczne/przemysłowe decydował wynik przeprowadzonej przez rejestratora, ręcznej analizy ryzyka, obejmującej m.in. analizę danych zgłoszenia celnego¹⁴.

Współpraca z inspekcjami działającymi na terenie przejść granicznych Podkarpackiego Urzędu Celno-Skarbowego w Przemysłu realizowana była:

- w ramach bieżących konsultacji dotyczących poszczególnych przesyłek towarów z wykorzystaniem platformy koordynacji i wymiany danych z inspekcjami (PKWD Single Window),
- na poziomie kierownictwa oddziałów celnych (lokalne spotkania robocze z przedstawicielami poszczególnych inspekcji oraz bieżąca wymiana informacji m. in. w zakresie aktualnych reżimów kontrolnych).

Inspekcje po przeprowadzeniu granicznych kontroli urzędowych wydawały rozstrzygnięcie w zakresie kontrolowanego towaru, które są wiążące dla organów celnych. W oparciu o pozytywne rozstrzygnięcie odpowiedniej inspekcji Służba Celno-Skarbowa obejmowała towar wnioskowaną procedurą celną.

Zastępca Naczelnika wyjaśnił, że IW, IS, IORIN, nie uznawały się za właściwe do przeprowadzenia kontroli granicznych zboża przywożonego na cele techniczne.

(akta kontroli: I tom str.5-20, 43-123, 332-344)

5. Służba Celno-Skarbowa w zakresie ustawowych zadań przeprowadza kontrole środka transportu oraz kontrole pod względem tożsamości i ilości deklarowanego towaru.

Wykonywanie kontroli jakości importowanych towarów, w tym zbóż należy do zadań służb i inspekcji wskazanych w punkcie 4 wystąpienia, tj.: Granicznego Lekarza Weterynarii, Granicznego Inspektora Sanitarnego, Oddziały Graniczne Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Wojewódzkiego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Inspekcje po przeprowadzeniu granicznych kontroli urzędowych wydają określone rozstrzygnięcie w zakresie towaru będącego przedmiotem kontroli, którym organ celny jest związany. W tym zakresie organ celny uznaje wyniki kontroli dokonywanych przez służby graniczne właściwe w zakresie prawa żywnościowego. Rozstrzygnięcie właściwej inspekcji determinuje czynności następcze organu celnego w odniesieniu do kontrolowanego towaru.

Zastępca Naczelnika wyjaśnił, że wszystkie zgłoszenia w zakresie zbóż i rzepaku tzw. technicznego były zgłaszane do określonych inspekcji, w szczególności po 3 grudnia 2022.

(akta kontroli: tom I str. 5-20)

W związku z powyższym informację o liczbie i wynikach przeprowadzonych kontroli pozyskano bezpośrednio z inspekcji realizujących te kontrole.

Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Przemysłu (dalej: GSSE).

W 2022 roku GSSE w Przemysłu przeprowadził 3826 granicznych kontroli sanitarnych zbóż i rzepaku spożywczego w procedurze dopuszczenia do obrotu o wadze 120 149 ton. Kontroli dokumentacji podlegały wszystkie przesyłki; 705 przesyłek poddano

¹⁴ Pismo z 28 lipca 2023 r.

ogłędzinom, a w przypadku 26 przesyłek pobrano próbki i wysłano do laboratorium. W wyniku tych kontroli odrzucono 17 przesyłek o wadze 1235 ton.

W 2023 r. (do 30 czerwca) przeprowadzono 490 granicznych kontroli sanitarnych zbóż i rzepaku spożywczego w procedurze dopuszczenia do obrotu o wadze 11 581 ton. Kontroli dokumentacji podlegały wszystkie przesyłki; 83 przesyłki poddano ogłędzinom, a w przypadku 12 przesyłek pobrano próbki i wysłano do laboratorium. W wyniku tych kontroli odrzucono 5 przesyłek o wadze 110 ton.

Od 1 stycznia 2022r. do 20 czerwca 2022r. przeprowadzono 16 granicznych kontroli sanitarnych partii zbóż i rzepaku w tranzycie.

Od 21 czerwca 2022r. zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego zawartymi w piśmie znak: BŻ.PR.426.69.2022 z dnia 19.05.2022r. oraz pismem Państwowego Granicznego Inspektora Sanitarnego w Przemysłu znak: GPS1.070-32/22 z 21 czerwca 2022 r. przesyłki produktów rolno-spożywczych (głównie zboża) z Ukrainy w tranzycie do innych państw UE lub państw trzecich nie podlegają granicznym kontrolom sanitarnym Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego zawartymi w piśmie znak: BŻ.PR.426.8.2023 z 10 stycznia 2023 r. graniczne kontrole sanitarne dotyczą wyłącznie produktów, które są deklarowane na cele spożywcze. Przeznaczenie towaru wskazuje importer. Kontrola graniczna produktów deklarowanych na cele techniczne nie leży w kompetencjach organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Zboża (pszenica i rzepak) ujęte w wykazie towarów, które wg kodu CN podlegały granicznej kontroli sanitarnej, ale deklarowane były przez importerów jako towary przeznaczone na cele inne niż spożywcze, podlegały odstąpieniu od kontroli.

W 2022 r. odstąpiono od kontroli 157 przesyłek zbóż i rzepaku o deklarowanym przeznaczeniu technicznym o łącznej masie 3515 ton, a w I połowie 2023 r. odstąpiono od kontroli 7 przesyłek o masie 161 ton z ww. powodu.

Ilość i rodzaje zbóż nieobjętych kontrolami jest możliwa do ustalenia jedynie przez organy celne (system PUESC). GSSE nie ma dostępu do takich danych, z wyłączeniem ww. przesyłek, które podlegały odstąpieniu od kontroli (technicznych).

W związku ze wzrostem importu zboża i rzepaku z Ukrainy decyzją Państwowego Podkarpackiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie w okresie od 8 września 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. i od 1 stycznia 2023 r. do 28 lutego 2023 r. obsady zmianowe w GPKS w Korczowej zostały wzmocnione przez oddelegowanych pracowników powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych (po 2 osoby do zmiany dziennej i 2 osoby do zmiany nocnej, łącznie w danym miesiącu 8 osób z PSSE).

W 2022 r. pobrano do badań w kierunku pozostałości pestycydów 7 partii rzepaku oraz 11 partii pszenicy. Nie stwierdzono nieprawidłowości. Natomiast w wyniku wstępnej oceny bezpieczeństwa zdrowotnego zakwestionowano 15 transportów nasion rzepaków i 2 przesyłki pszenicy (kolej) z uwagi na obecność żywych i martwych szkodników.

W 2023 r. pobrano do badań w kierunku pozostałości pestycydów 3 partie rzepaku oraz 2 partie pszenicy. Jedna partia pszenicy została zakwestionowana (tzw. wynik niezgodny). Dodatkowo pobrano 1 partię pszenicy do badań organoleptycznych -

wynik zgodny oraz 5 próbek rzepaku w tym samym kierunku - jedna partia rzepaku została zakwestionowana (wynik niezgodny).

W październiku oraz listopadzie 2022 r. z GSSE zostały przekazane pisma z informacją dotyczącą podejrzenia w sprawie importu z Ukrainy pszenicy deklarowanej na cele techniczne (pisma GIS znak: BŻ.PR.426.130.2022 z dnia 26.10.2022 r. i z dnia 25.11.2022 r.).

W dniu 7 grudnia 2022 r. Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Przemysłu przygotował i wprowadził do stosowania wzór zawiadomienia informacyjnego do PPIS w przypadku deklaracji importera, że przesyłka będzie przeznaczona na cele techniczne (PGIS w Przemysłu pismo znak: GPSRP.071-3/2022 z dnia 08.12.2022 r.), a importerem/odbiorcą jest zakład będący pod nadzorem danego PPIS. Po wprowadzeniu do stosowania w/w zawiadomienia żadna partia pszenicy nie została zgłoszona do GPKS-ów na cele techniczne. Zboża i rzepak deklarowane przez importerów jako towary przeznaczone na cele inne niż spożywcze (ze wskazaniem dokładnego przeznaczenia) pod rygorem odpowiedzialności karnej, podlegały odstąpieniu od kontroli sanitarnej.

PGIS wyjaśnił, że w latach 2022-2023 przeprowadzono zdecydowanie większą ilość kontroli sanitarnych przesyłek zbóż i rzepaku z Ukrainy wprowadzanych do obrotu na cele spożywcze w stosunku do lat 2020-2021. W 2021 roku skontrolowano 5 przesyłek pszenicy. Przesyłki z rzepakiem nie były kontrolowane. W 2022 r. skontrolowano 770 przesyłek pszenicy oraz 3056 rzepaku. W związku z tym ocena jakości zdrowotnej zbóż i rzepaku byłaby nieobiektywna.

W 2022 r. nie zgłaszano pszenicy ani rzepaku do Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach (RASFF¹⁵). W roku 2023 zgłoszono do tego systemu pszenicę w ilości 9,2 ton, natomiast rzepaku ani innych zbóż nie zgłaszano. Od 2maja 2023 r. obowiązuje zakaz wwozu zbóż do RP.

W latach 2022-2023 nie pobrano próbek do badań laboratoryjnych w kierunku zawartości mykotoksyn DON i ZEA. Próbkę w GSSE pobierane są do badań w oparciu o „Plan pobierania próbek do badania żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu Granicznej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Przemysłu w roku” oraz „Program MRiRW” dot. monitorowania pozostałości pestycydów w żywności.

(akta kontroli: tom I str. 249-264)

Podkarpacki Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (dalej: WIJHARS)

WIJHARS w Rzeszowie Oddział Korczowa w przekazanej informacji wielokrotnie wskazał, że prowadzi i prowadził kontrole wyłącznie towarów przeznaczonych na cele spożywcze zgłoszonych do kontroli. Towary (zboża lub nasiona) techniczne, przemysłowe nie były przedmiotem kontroli WIJHARS.

W 2022 r. WIJHARS przeprowadził 3116 kontroli sprawdzenia jakości handlowej importowanego z Ukrainy zboża i rzepaku o łącznej wadze 105 597,48 ton na

¹⁵ Rapid Alert System for Food and Feed

zgodność z obowiązującymi przepisami prawa, w tym: 3116 w zakresie kontroli dokumentacji i 157 w zakresie kontroli bezpośredniej/ogłędzin i identyfikacji. W 3113 przypadkach nie stwierdzono nieprawidłowości, a 3 były tzw. negatywne (tj. stwierdzono w nich nieprawidłowości, nie podano na czym polegały). Pobrano 18 próbek do badań i w 12 przypadkach stwierdzono niezgodności (nie podano na czym polegały). Odrzucono 3 przesyłki o masie 738,86 ton.

Z kolei w I półroczu 2023 r. przeprowadzono 413 kontroli zboża i rzepaku z Ukrainy w tym 183 także w zakresie ogłędzin, które w 4 przypadkach okazały się negatywne i przesyłki o masie 90,6 ton zostały odrzucone.

(akta kontroli: tom I str. 232-240)

Podkarpacki Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej WIORIN).

W 2022 r. WIORIN przeprowadził 35 kontroli przesyłek obejmujących nasiona pszenicy, żyta i kukurydzy, o łącznej wadze 618,8 t, przeznaczone do siewu na terenie Polski, z czego przeprowadzono 12 kontroli nasion żyta i 23 kukurydzy (o wadze 409,2 ton). W I półroczu 2023 r. przeprowadzono 20 kontroli nasion kukurydzy o łącznej wadze 232 t przeznaczonych do siewu na terenie Polski.

W procedurze tranzytu nasion z przeznaczeniem do siewu na terenie UE, w 2022 skontrolowano 21 przesyłek nasion kukurydzy i rzepaku o wadze 281,4 ton, a w I półroczu 2023 r. 26 przesyłek nasion kukurydzy i rzepaku o wadze 411,3 tony (w tym 1 przesyłkę nasion rzepaku o masie 0,0084 t).

Ponadto w okresie od 1 stycznia do 23 marca 2023 r. przeprowadzono dodatkową/ponadprogramową kontrolę monitoringową zbóż, co do których nie jest wymagane przeprowadzenie kontroli fitosanitarnej w celu wwozu do Unii, tzn. innych niż materiał/nasiona przeznaczone do siewu, bez względu na deklarowane przeznaczenie takich zbóż (dotyczyła pszenicy o masie 64,5 t).

WIORIN poinformował, że granicznymi kontrolami fitosanitarnymi objęto 100% nasion zbóż i rzepaku przeznaczonych do siewu na terytorium Polski lub UE, natomiast kontrolami nie były objęte importowane z Ukrainy zboża i rzepak przeznaczone na cele konsumpcyjne, paszowe, czy też techniczne.

W wyniku przeprowadzenia granicznych kontroli fitosanitarnych nie stwierdzono nieprawidłowości.

Przesyłki zbóż/rzepaku z Ukrainy deklarowane na cele techniczne kierowane do kontroli fitosanitarnej przez funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej w systemie PKWD-SINGLE WINDOW były oceniane na podstawie podanego w dokumentach przewozowych kodu celnego, towaru i deklarowanego przeznaczenia.

Graniczna kontrola fitosanitarna nasion zbóż i rzepaku przeznaczonych do siewu, prowadzona w latach 2022 i 2023 nie wykazała różnic w stanie fitosanitarnym przesyłek w odniesieniu do lat poprzednich.

(akta kontroli: tom I str. 241-248)

Graniczny Lekarz Weterynarii w Korczowej (dalej GLWET).

W 2022 r. na zasadzie tzw. analizy ryzyka w OC Korczowa przeprowadzono 1 899 kontroli importowanej z Ukrainy pszenicy o wadze 41 778 ton i 119 kontroli rzepaku o wadze 2 618 ton. W I połowie 2023 roku odpowiednio - 1 528 kontroli transportów pszenicy o wadze 33 616 ton i 54 kontroli transportów rzepaku o wadze 1 188 ton.

Z systemu GLWaWeB (system, w którym rejestruje się graniczne odprawy przesyłek podlegające kontroli weterynaryjnej) wynika, że:

Na drogowym przejściu granicznym w Korczowej: w 2022 roku przeprowadzono: 375 kontroli transportów pszenicy o wadze 8.599 ton, 97 kontroli transportów rzepaku o wadze 2 134 ton, w I połowie 2023 roku: 408 kontroli transportów pszenicy o wadze 9.361 ton, rzepak 50 kontroli o wadze 1.144 ton.

Badania laboratoryjne w 2022 r. prowadzono w 9 zgłoszeniach pszenicy i 7 rzepaku (nie stwierdzono nieprawidłowości), w 2023 r. 115 badań pszenicy (w 4 przypadkach stwierdzono nieprawidłowości) i 13 badań rzepaku (bez nieprawidłowości).

Na kolejowym przejściu granicznym w Przemyślu-Medyce w 2022 roku – pszenica 79 kontroli o wadze 5 588 ton, rzepaku nie kontrolowano. W I półroczu 2023 roku: pszenica: 270 kontroli o wadze 33.781 ton, rzepak 3 kontrole o wadze 1 662 ton.

W 2022 r. przeprowadzono jedno badanie laboratoryjne pszenicy (nie stwierdzono nieprawidłowości), a w I połowie 2023 roku - 3 badania (nie stwierdzono nieprawidłowości).

Kontrola dokumentacji przesyłek przeprowadzono w każdym badanym przypadku (w tym także w trybie redukcji kontroli urzędowej na bazie analizy ryzyka). Kontrola identyfikacji/tożsamości towaru prowadzono w 50% przypadków tzw. pełnej kontroli.

W roku 2022 oraz 2023 w wyniku przeprowadzonych analiz zbóż (pszenicy) i rzepaku nie stwierdzono występowania modyfikacji genetycznych GMO.

GLWET nie prowadził statystyk czasu oczekiwania kierowców na odprawę weterynaryjną. Na granicy w Korczowej nie ma systemu elektronicznej kolejki. Taką E-kolejką zarządza strona ukraińska. Po polskiej stronie rytmikę kolejki reguluje Krajowa Administracja Celno-Skarbowa przy pomocy systemu PKWD Single Window. Kierowcy przewożący zboża i inne produkty sami tworzą listę i kolejkę, ponadto żywe zwierzęta podlegają kontroli bez kolejki, a towary łatwopsujące z krótkim terminem przydatności do spożycia typu chłodzone mięso są obsługiwane priorytetowo.

GLWET wyjaśnił, że zboże na cele techniczne nie podlega kontroli weterynaryjnej, a w dużej skali kierowane są one do kontroli weterynaryjnej w systemie PUESC(SW) przez funkcjonariuszy Służby celno- skarbowej.

W zgłoszeniach celnych nie ma informacji ze wskazaniem przeznaczenia zboża. Inspektorzy weterynaryjni dopiero po weryfikacji dokumentów i oświadczeń dot. konkretnej przesyłki w przypadku przeznaczenia na cele techniczne – odrzucają przesyłkę w systemie PUESC (SW), w konsultacji dodając wyjaśnienie „Nie podlega weterynaryjnej kontroli granicznej”.

W latach 2022-2023 (pierwsze półrocze) inspektorzy GIW nie zgłaszali służbom celno-skarbowym problemów w zakresie ilości/jakości wprowadzanego do obrotu zboża/rzepak.

GLWET stwierdził, że nie zauważył w latach 2022-2023 w stosunku do lat ubiegłych (2020-2021) pogorszenia się jakości wprowadzanych do obrotu na rynek krajowy jakości zbóż i rzepaku (pasz, w tym materiałów paszowych pochodzenia roślinnego).

W zakresie zgłoszeń do systemu RASFF: w roku 2022 nie było. W roku 2023 były trzy zgłoszenie pestycydów w pszenicy (27 stycznia 2023 i dwa 17 lutego 2023).

GLWET wyjaśnił dodatkowo, że tylko zboża i rzepak na cele paszowe podlegają weterynaryjnej kontroli granicznej na podstawie wspólnotowego katalogu materiałów

paszowych. Natomiast zboża i rzepak z przeznaczeniem technicznym oraz przeznaczone do spożycia przez ludzi nie podlegają weterynaryjnej kontroli granicznej. Wobec tego nie jesteśmy w posiadaniu danych ile ogólnie zbóż z różnym przeznaczeniem przejechało przez granicę w Korczowej w latach 2022/2023. W przypadku zbóż na cele techniczne nie jesteśmy w posiadaniu takiej wiedzy ile % z tego rodzaju przesyłek Urząd Celny skierował do nas w systemie PUESC(SW), a ile wyjechało bez skierowania w systemie PUESC, wobec tego dane w posiadaniu których jesteśmy dotyczące części przesyłek zbóż na cele techniczne nie są w żaden sposób odzwierciedlające ilości rzeczywistych ilości zbóż technicznych, które wjechały na terytorium RP lub przejechały przez PL w procedurze tranzytu.

W terminie od 5 grudnia 2022 r. do 30 czerwca 2023 r. do GLW w Korczowej na podstawie analizy dokumentów odnotowano 103 transporty zbóż technicznych, z czego w 7 przesyłkach miejscem przeznaczenia była Polska.

Informacje o przesyłkach zbóż z przeznaczeniem technicznym, które zostały zgłoszone do systemu PUESC SW oraz zgłosiły się z dokumentami do punktu weterynaryjnej kontroli granicznej w Korczowej, są raportowane i przesyłane cotygodniowo w zestawieniach do Głównego Lekarza Weterynarii w Warszawie.

(akta kontroli: I tom str. 194-231)

6. Na podstawie rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 15 kwietnia 2023 r. w sprawie zakazu przywozu z Ukrainy produktów rolnych¹⁶ zakazano przywozu na terytorium Polski wybranych produktów rolnych przywożonych z terytorium Ukrainy. W związku z tym zakazem Departament Ceł Ministerstwa Finansów polecił stosowanie zakazu przewożenia towaru przez granicę zarówno w procedurze tranzytu jak i dopuszczenia do obrotu. Na mocy rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 21 kwietnia 2023 r. w sprawie zakazu przywozu z Ukrainy produktów rolnych z dniem 21 kwietnia 2023 r. wznowiono tranzyt z Ukrainy produktów rolnych przez terytorium Polski. Jednocześnie Izba Administracji Skarbowej w Rzeszowie poleciła PUCS m.in. kierowanie wszystkich przesyłek pochodzących z Ukrainy do granicznych kontroli odpowiednich inspekcji oraz nakładanie zamknięć urzędowych na środki transportu przewożące produkty rolne w tranzycie, w ruchu drogowym i kolejowym. W dniu 2 maja 2023 r. weszło w życie rozporządzenie wykonawcze Komisji UE 2023/903 wprowadzające środki zapobiegawcze dotyczące niektórych produktów pochodzących z Ukrainy¹⁷, które dopuściło możliwość obejmowania procedurą dopuszczenia do obrotu, składowania celnego, uszlachetniania czynnego pszenicy i meslin (kod towaru 1001), kukurydzy (1005), nasion rzepaku lub rzepiku (1205) i słonecznika (1206) wyłącznie w państwach członkowskich innych niż Bułgaria, Węgry, Polska, Rumunia lub Słowacja.

(akta kontroli: tom I str. 281-291)

W związku z dopuszczeniem przemieszczania w procedurze tranzytu na terytorium Polski produktów wymienionych w tych rozporządzeniach, PUCS podejmował działania mające na celu monitorowanie tranzytu zboża i rzepaku z Ukrainy polegające na zarządzaniu konwoju i założeniu zamknięć (plomb) elektronicznych. Dane dotyczące skali stosowania tych środków wskazano poniżej.

Liczba transportów, co do których zarządzono konwój w poszczególnych oddziałach celnych drogowych i kolejowych:

¹⁶ Dz. U. poz. 717.

¹⁷ Dz. Urz. UE L 114 I z 2 maja 2023 r.

- OC Korczowa: 428,
- OC Medyka: 159,
- OC Kolejowy Przemysł-Medyka: nie były zarządzane konwoje.

Liczba transportów/składów pociągów, w których założono zamknięcia elektroniczne w poszczególnych oddziałach celnych (drogowe, kolejowe);

- OC Korczowa: 879,
- OC Medyka: 397,
- OC Kolejowy Przemysł-Medyka: 134 transporty/składy pociągów.

Liczba funkcjonariuszy Krajowej Administracji Skarbowej oddelegowanych do wykonywania zdań związanych z konwojowaniem zboża - w poszczególnych miesiącach (tj. kwietniu, maju, czerwcu 2023 r.):

- kwiecień: 17 funkcjonariuszy,
- maj: 7 funkcjonariuszy,
- czerwiec: nie delegowano funkcjonariuszy do wykonywania zdań związanych z konwojowaniem zboża.

Do wsparcia zadań w zakresie konwojowania zboża delegowani byli funkcjonariusze komórek kontroli celno-skarbowej z delegatur podległych PUCS w Przemysłu. Naczelnik PUCS wyjaśniła, że oddelegowanie nie wpłynęło negatywnie na terminowość i prawidłowość realizacji innych zadań Urzędu.

Na wydatki, jakie poniesiono na zadania związane z konwojowaniem zboża składają się w szczególności:

- wypracowane godziny nadliczbowe w związku z wykonywaniem zadań w przedłużonym czasie służby,
- koszty przejazdów - liczba kilometrów z przeliczeniem na zużycie paliwa i cenę zakupu.

Wygenerowane godziny nadliczbowe związane z organizacją konwojów wyniosły łącznie 1591 godz. i 52 minuty, w tym:

- w Dziale Kontroli Celno-Skarbowej Rynku w Delegaturach Urzędu - 243 godz. 31 min.;
- w Referacie Służby Dyżurnej - 274 godz. 25 min.;
- w Wydziale Realizacji i Informatyki Śledczej - 1073 godz. 56 min.

Koszty przejazdów za 122.496 kilometrów oszacowane zostały przez PUCS na kwotę 75.043,59 zł.

Ustalono, że na strony postępowań (na nadawcę i przewoźnika towaru) nie nakładano obowiązku pokrycia kosztów konwoju, zarówno w decyzji o zarządzaniu konwoju, czy też w formie postanowienia, o którym mowa w art. 170a Ordynacji podatkowej. Również Izba Administracji Skarbowej w Rzeszowie nie obciążała żadnego podmiotu kosztami zarządzanych przez Naczelnika PUCS w Przemysłu konwojów zbóż i rzepaku.

Naczelnik PUCS wyjaśniła, że zadania związane z konwojowaniem zboża wykonywane były w ramach ustawowych kompetencji Służby Celno-Skarbowej. Zgodnie z art. 67 ust. 1 ustawy o KAS, w przypadkach określonych w tym ustępie naczelnik urzędu celno-skarbowego może zarządzić na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej konwoj towarów.

W okresie kontrolowanym PUCS w Przemysłu nie obciążał żadnego podmiotu kosztami konwoju zbóż i rzepaku.

Zgodnie z art. 67 ust. 2 cyt. ustawy, naczelnik urzędu celno-skarbowego może zobowiązać przewoźnika, aby konwój lub określone czynności w ramach konwoju wykonywały wyspecjalizowane jednostki działające w zakresie ochrony osób lub mienia. Mowa jest tu o sytuacji, kiedy zadanie konwojowania wykonywane jest przez wyspecjalizowany podmiot, który wskazuje rzeczywiste koszty konkretnego konwoju. Potencjalne obciążenie przez naczelnika urzędu celno-skarbowego kosztami konwoju zgodnie z art. 67 ust. 3 cyt. ustawy, który mówi, że koszty konwoju ponoszą solidarnie:

- 1) przewoźnik będący osobą fizyczną, osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, prowadzącą działalność gospodarczą, realizującą usługę przewozu towaru;
- 2) nadawca towarów będący osobą fizyczną, osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, prowadzącą działalność gospodarczą, dokonującą wysyłki towaru będącego przedmiotem przewozu, ma miejsce w sytuacji, kiedy czynność konwojowania wykonywana jest przez podmiot trzeci na podstawie art. 67 ust. 2 ustawy o KAS.

Naczelnik wyjaśniła, że w momencie zarządzania konwoju brak było możliwości rzeczywistego określenia całkowitego kosztu zarządzanego konwoju w szczególności z uwagi na następujące aspekty:

- konwój zarządzany był w drodze jednej decyzji NPUCS od punktu rozpoczęcia przejazdu do określonego punktu docelowego,
- zmienne trasy przejazdu - konwój był realizowany przez różne patrole i przejmowany w różnych punktach postoju,
- zróżnicowany czas przejazdu - uzależniony od tempa przejazdu i nieprzewidzianych postojów (czas pracy kierowcy, awarie, konieczność rozdzielenia konwoju),
- różne rodzaje pojazdów konwojujących - zróżnicowane parametry spalania paliwa.

Jak wyjaśniła Naczelnik PUCS nie stwierdzono przypadków złamania procedury tranzytu ukraińskiego zboża przez Polskę w zakresie transportów, co do których zarządzono konwój oraz w których założono zamknięcia elektroniczne.

(akta kontroli: I tom str. 147-191)

W okresie od 1 stycznia 2022 r. do 30 czerwca 2023 r. stwierdzono ogólnie 3 przypadki nieprawidłowego zakończenia procedury tranzytu otwartego w OC Korczowa, tj.:

- zgłoszenie nr 22PL401060NS5H2TW8 z dnia 04.11.2022 r. towaru opisanego jako - *nasiona pszenicy przeznaczone na cele paszowe w ilości 21050 kg, kraj docelowy Polska,*
- zgłoszenie nr 22PL401060NS5AD0B4 z dnia 21.08.2022 r. towaru opisanego jako - *ziarno sorgo białe, nie do siewu w ilości 22020 kg, kraj docelowy Holandia,*
- zgłoszenie nr 22PL401060NS57UT24 z dnia 20.07.2022 r. towaru opisanego jako - *nasiona słonecznika wykorzystywane do celów technicznych w ilości 21060 kg, kraj docelowy Holandia.*

Naczelnik PUCS wyjaśniła, że w przypadku zgłoszenia nr:

- 22PL401060NS5H2TW8 w trakcie prowadzenia postępowania wyjaśniającego ustalono, iż towar objęty przedmiotowym zgłoszeniem został objęty procedurą dopuszczenia do obrotu, zatem nie został usunięty spod dozoru, tylko procedura tranzytu nie została zakończona prawidłowo, co na dalszym etapie postępowania

skorygowano i odstąpiono od wymierzenia należności ze względu na fakt dopuszczenia do obrotu przedmiotowego towaru;

- 22PL401060NS5AD0B4 postępowanie zmierza do wydania decyzji w związku z powstaniem długu celnego, jak również obowiązku podatkowego w podatku od towarów i usług z tytułu importu towarów, w związku z usunięciem spod dozoru celnego. Naczelnik PUCS wyjaśniła, że dotychczas nie otrzymano żadnych informacji/wyjaśnień co stało się z towarem, a Urząd nie podejmował dodatkowych działań w tym zakresie;

- 22PL401060NS57UT24 postępowanie zmierza do wydania decyzji w związku z powstaniem długu celnego, jak również obowiązku podatkowego w podatku od towarów i usług z tytułu importu towarów, w związku z usunięciem spod dozoru celnego. W trakcie postępowania nie przedstawiono żadnego dowodu ani informacji co stało się z towarem. Osoba uprawniona do korzystania z procedury tranzytu przesłała jedynie korespondencję z której wynika, iż odbiorca towaru zgadza się zapłacić należności.

(akta kontroli: I tom str. 41-42)

7. W latach 2022-2023 (do 30 czerwca) miały miejsce przypadki odmowy wjazdu lub cofnięcia przesyłki zboża do nadawcy, w tym z powodu zakwestionowania jakości zboża w wyniku granicznej kontroli przeprowadzonej przez inspekcję właściwą dla danego rodzaju przesyłki, tj:

▪ w Oddziale Celnym w Korczowej stwierdzono 107 przypadków zawrotu towarów na teren UA, w tym:

- 27 przypadków cofnięcia przesyłki decyzją inspekcji kontrolnej,
- 58 przypadków zawrotu pojazdu z uwagi m.in. na przekroczenie dopuszczalnych parametrów technicznych pojazdu, brak wymaganych dokumentów,
- 22 przypadki zawrotu pojazdu na wniosek strony.

▪ w Oddziale Celnym w Medyce stwierdzono 2 przypadki zawrotu towarów na teren UA w wyniku cofnięcia przesyłki decyzją inspekcji kontrolnej.

▪ w Oddziale Celnym Kolejowym Przemysł-Medyka zawrócono 28 wagonów na teren UA, w tym:

- 23 wagony - cofnięcia przesyłki decyzją inspekcji kontrolnej,
- 5 wagonów - zawroty na wniosek strony.

Informacje pozyskane w tym zakresie z inspekcji granicznych zawarto w punkcie 5 wystąpienia.

(akta kontroli: I tom str. 5-20)

8. W zakresie udziału służby celno-skarbowej w działaniach inspekcji prowadzących graniczne kontrole importowanego zboża (podejmowanych przez te inspekcje na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z lipca 2016 roku) których celem było zintensyfikowanie i zaostrzenie kontroli zbóż sprowadzanych z Ukrainy. Naczelnik wyjaśniła, że służba celno-skarbowa nie uczestniczyła bezpośrednio w działaniach inspekcji prowadzących graniczne kontrole importowanego zboża z Ukrainy. Kontrola prowadzona w ramach poszczególnych inspekcji stanowi odrębną kontrolę, a rolą Służby Celno-Skarbowej jest wnioskowanie o konsultację przez właściwą inspekcję.

(akta kontroli: I tom str. 5-20)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Towar objęty zgłoszeniem nr ZCP22PL402010I0714157 z dnia 16 sierpnia 2022 r. opisany jako cyt. „*Ziarna kukurydzy nie nasienna do celów paszowych - zbiory z 2021 roku - 22000 kg*”, wprowadzony na obszar UE przez Słowackie przejście graniczne (SK532100) został przez OC Rzeszów (CUDO) dopuszczony do obrotu na terenie UE bez kontroli urzędowej granicznego lekarza weterynarii, co stanowiło naruszenie § 26 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 8 września 2016 r. w sprawie zgłoszeń celnych¹⁸ w zw. art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach¹⁹, które stanowią, że do zgłoszenia celnego dołącza się pozwolenie, zezwolenie lub inne dokumenty, jeżeli są wymagane w związku z przywozem towarów, a wprowadzane na obszar celny Unii Europejskiej pasze lub pasze lecznicze podlegają kontroli urzędowej przeprowadzanej przez granicznego lekarza weterynarii.

Zastępca Naczelnika PUCS wyjaśnił, że zgłoszenie zostało przyjęte w trybie bezweryfikacyjnym. Przy wprowadzaniu towarów wymienionych w w/w rozporządzeniu z Ukrainy do Unii Europejskiej każda przesyłka powinna być poddana kontroli inspekcji weterynaryjnej lub fitosanitarnej. Towar został objęty procedurą tranzytu na Słowacji wg dokumentu MRN: 22SK5321TR00211880.

W trakcie obsługi zgłoszenia celnego w systemie AIS/Import system waliduje wymagane dokumenty zadeklarowane w polu 44 zgłoszenia²⁰. W przypadku deklaracji importowej o nr MRN: 22PL402010I0714157 na towar z przeznaczeniem na cele paszowe błędnie wskazano kod świadectwa fitosanitarnego zamiast świadectwa weterynaryjnego. Pod kodem N851 został zadeklarowany krajowy dowód fitosanitarny równoważny świadectwu fitosanitarnemu, a to spowodowało prawidłową walidację przez system.

Stosownie do art. 15 ust. 1 i 2 Unijnego Kodeksu Celnego (UKC) osoba składająca zgłoszenie celne, jest odpowiedzialna za prawidłowość i kompletność informacji podanych w zgłoszeniu celnym, deklaracji, powiadomieniu lub wniosku.

W omawianym przypadku zgłaszający nie dopełnił tych formalności.

(akta kontroli: I tom str. 192-193, tom VII str. 387-410)

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 53 ust. 1 pkt. 5 ustawy o NIK wnosi o:

Zapewnienie kompletności dokumentacji zgłoszenia celnego przed zakończeniem określonej procedury celnej, zgodnie z zasadami wynikającymi z § 26 ww. rozporządzenia w sprawie zgłoszeń celnych, w szczególności w zakresie dokumentów potwierdzających przeprowadzenie bezwzględnie wymaganych prawem kontroli urzędowych związanych z bezpieczeństwem zdrowia ludzi i zwierząt.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

¹⁸ j.t. Dz.U. z 2021 r., poz.1841, dalej rozporządzenie w sprawie zgłoszeń

¹⁹ j.t. Dz.U. z 2023 r., poz. 1149

²⁰ pole 44 oznacza – „Dodatkowe informacje /załączone dokumenty/świadectwa i pozwolenia”.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 31 sierpnia 2023 r.

Kontroler
Dariusz Herda
doradca prawny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/

/-/